

در سال آبی مورد بررسی، تعداد سدهای مخزنی کشور که دارای آمار روزانه بهره‌برداری می‌باشند ۱۶۹ سد با حجم کل ۴۹/۸ میلیارد متر مکعب بود. موجودی آب این سدها در پایان سال آبی مذکور حدود ۵۰/۴ درصد از کل حجم مخازن این سدها بود که نسبت به پایان سال آبی قبل ۱۱/۹ واحد درصد افزایش یافته است.

جدول ۲-۳- ارتفاع تجمعی بارندگی (میلی‌متر)

درصد اختلاف با متوسط ساله	سال آبی		۱۳۹۴-۹۵ ▲	۱۳۹۳-۹۴	
	سال آبی گذشته	متوسط ۴۷ ساله			
۲۴/۶	۱۵/۷	۵۳۴/۶	۴۶۲/۰		دریای خزر و خلیج فارس و دریای عمان
۸/۸	۵۸/۳	۳۹۸/۰	۲۵۱/۵		دریاچه ارومیه
۳۰/۱	۱۰/۱	۴۴۳/۳	۴۰۲/۵		فلات مرکزی
-۷/۴	۱/۱	۱۵۳/۷	۱۵۲/۰		مرزی شرق
۱۷/۳	۲/۸	۱۳۰/۱	۱۲۶/۵		قره قوم
۳۳/۰	۵۴/۱	۲۹۵/۴	۱۹۱/۷		
۸/۰	۲۳/۴	۲۷۰/۲	۲۱۸/۹		کل کشور

ماخذ: شرکت مدیریت منابع آب ایران

۲-۳- تولیدات زراعی^(۱) و باغی

براساس آمار وزارت جهاد کشاورزی، در سال ۱۳۹۵ حدود ۱۰۴/۰ میلیون تن انواع محصولات زراعی و باغی از اراضی و باغات کشور برداشت شد که نسبت به سال قبل ۷/۹ درصد افزایش نشان می‌دهد. از این میزان تولید، ۸۳/۰ میلیون تن (۷۹/۸ درصد) سهم محصولات زراعی بود که در مقایسه با سال زراعی قبل ۷/۷ درصد افزایش داشت. همچنین، تولید محصولات باغی به میزان ۲۱/۰ میلیون تن بود که نسبت به سال قبل ۸/۵ درصد افزایش داشت.

۲- سال زراعی ۱۳۹۴-۹۵ از مهر ماه ۱۳۹۴ لغایت شهریور ماه ۱۳۹۵ را شامل می‌شود و به جهت اختصار، در جداول و نمودارهای مربوطه به جای «سال ۱۳۹۴-۹۵»، «سال ۱۳۹۵» بیان می‌شود.

براساس آمار وزارت جهاد کشاورزی، در سال ۱۳۹۵ مجموع تولید محصولات عمده کشاورزی، شامل محصولات زراعی، باغی، دامی و شیلات حدود ۱۱۸/۷ میلیون تن بود که نسبت به سال قبل از آن ۷/۴ درصد افزایش نشان می‌دهد. بر این اساس و طبق برآوردهای مقدماتی، ارزش افزوده گروه کشاورزی (به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۰) در سال ۱۳۹۵ نسبت به سال قبل ۴/۲ درصد افزایش یافت.

جدول ۱-۳- عملکرد تولید محصولات کشاورزی (هزار تن)

سهم از کل (درصد)	سال		نرخ رشد (درصد)		
	۱۳۹۵	۱۳۹۴			
۶۹/۹	۶۹/۷	۷/۷	۸۲۹۹۲	۷۷۰۳۹	زراعی
۱۷/۷	۱۷/۵	۸/۵	۲۱۰۲۱	۱۹۳۷۸	باغی (۱)
۱۱/۴	۱۱/۸	۳/۸	۱۳۵۶۷	۱۳۰۷۶	دامی
۰/۹	۰/۹	۱۱/۲	۱۰۹۴	۹۸۴	شیلات
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۷/۴	۱۱۸۶۷۳	۱۱۰۴۷۸	جمع کل

ماخذ: وزارت جهاد کشاورزی

۱- طبق تقسیم‌بندی جدید وزارت جهاد کشاورزی، از سال ۱۳۹۴ تولید محصولات گلخانه‌ای در گروه محصولات باغی لحاظ شده است.

۱-۳- منابع آب

بنا بر گزارش وزارت نیرو، در سال آبی ۱۳۹۴-۹۵^(۱)، حجم بارندگی در کشور ۴۴۵/۳ میلیارد متر مکعب (با میانگین ارتفاع ۲۷۰/۲ میلی‌متر در واحد سطح) بود که نسبت به سال آبی قبل از آن ۲۳/۴ درصد افزایش و در مقایسه با میانگین بلندمدت (۴۷ ساله) ۸/۰ درصد افزایش یافت. در این سال حجم جریان‌های سطحی آب نیز ۵۹/۱ میلیارد متر مکعب برآورد گردید که نسبت به سال آبی گذشته ۴۳/۸ درصد افزایش و نسبت به متوسط بلندمدت ۳۱/۹ درصد کاهش نشان می‌دهد.

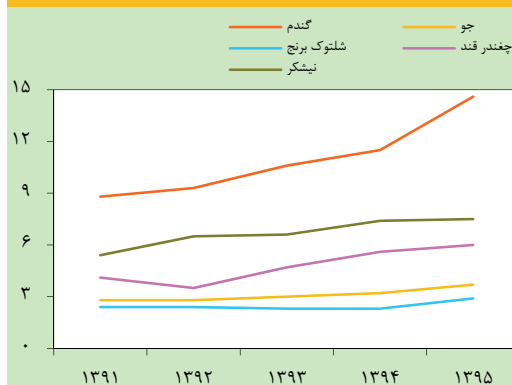
۱- سال آبی ۱۳۹۴-۹۵، نیمه دوم سال ۱۳۹۴ و نیمه اول سال ۱۳۹۵ را شامل می‌شود.

جدول ۳-۳- عملکرد محصولات عمده زراعی و باغی در واحد سطح^(۱)
(کیلوگرم/هکتار)

درصد تغییر	سال		
	۱۳۹۵	۱۳۹۴	
تولیدات زراعی			
۲۲/۱	۲۴۶۱	۲۰۱۶	گندم
۱۶/۵	۲۱۱۷	۱۸۱۶	جو
۱۰/۶	۴۹۰۱	۴۴۳۰	شلتوک برنج
۵/۰	۷۳۸۴	۷۰۳۳	ذرت دانه‌ای
-۶/۶	۲۲۸۲	۲۴۴۳	پنبه
-۱/۷	۸۳۵۱۰	۸۴۹۸۲	نیشکر
۱/۶	۵۴۱۳۳	۵۳۲۶۰	چغندر قند
-۳/۳	۱۵۸۹	۱۶۴۳	دانه‌های روغنی
-۱۸/۹	۱۹۱۸	۲۳۶۳	توتون و تنباکو
۱۷/۰	۸۵۲	۷۲۸	حبوبات
-۲/۱	۳۱۴۰۵	۳۲۰۸۵	سیب‌زمینی
۱/۲	۳۸۵۳۵	۳۸۰۹۵	پیاز
تولیدات باغی			
۱۲/۰	۱۹۷۰۴	۱۷۵۹۷	مرکبات
۴/۲	۱۱۹۲۰	۱۱۴۳۴	انگور
-۵/۴	۱۵۸۰۱	۱۶۶۹۸	سیب
۸/۹	۸۴۸	۷۷۹	پسته
۱۲۵/۲	۷۲۰۴	۳۲۰۰	برگ سبز چای

ماخذ: وزارت جهاد کشاورزی
۱- نسبت ارقام کامل تولید به سطح زیر کشت بارور

نمودار ۳-۱- تولید محصولات عمده زراعی (میلیون تن)

در سال زراعی مورد بررسی، مجموع تولید گروه غلات (گندم، جو، شلتوک برنج و ذرت دانه‌ای) با ۲۲/۸ درصد افزایش نسبت به سال گذشته به ۲۲/۴ میلیون تن رسید. در این سال تولید گندم، شلتوک برنج و جو به ترتیب با ۲۶/۶، ۲۴/۴ و ۱۶/۳ درصد افزایش نسبت به سال قبل مواجه بود.

جدول ۳-۴- تولید و سطح زیر کشت محصولات عمده زراعی و باغی^(۱) (هزار هکتار - هزار تن)

درصد تغییر	۱۳۹۵		۱۳۹۴			
	تولید	سطح زیر کشت	تولید	سطح زیر کشت		
تولیدات زراعی						
۲۶/۶	۳/۷	۱۴۵۹۲	۵۹۲۹	۱۱۵۲۲	۵۷۱۶	گندم
۱۶/۳	-۰/۲	۳۷۲۴	۱۷۶۰	۳۲۰۲	۱۷۶۳	جو
۲۴/۴	۱۲/۵	۲۹۲۱	۵۹۶	۲۳۴۸	۵۳۰	شلتوک برنج
۰/۲	-۴/۶	۱۱۷۱	۱۵۹	۱۱۶۹	۱۶۶	ذرت دانه‌ای
-۸/۱	-۱/۷	۱۶۱	۷۱	۱۷۵	۷۲	پنبه
۱/۰	۲/۸	۷۴۸۰	۹۰	۷۴۰۷	۸۷	نیشکر
۶/۶	۴/۹	۵۹۶۶	۱۱۰	۵۵۹۴	۱۰۵	چغندر قند
۲۷/۷	۳۲/۰	۳۳۲	۲۰۹	۲۶۰	۱۵۸	دانه‌های روغنی
-۱۱/۰	۹/۷	۲۱	۱۱	۲۴	۱۰	توتون و تنباکو
۲۹/۳	۱۰/۶	۶۷۱	۷۸۷	۵۱۹	۷۱۲	حبوبات
-۲/۸	-۰/۷	۴۹۹۵	۱۵۹	۵۱۴۱	۱۶۰	سیب‌زمینی
-۱/۰	-۲/۲	۲۴۰۱	۶۲	۲۴۲۶	۶۴	پیاز
تولیدات باغی						
۱۶/۸	۴/۳	۵۰۷۳	۲۵۷	۴۳۴۵	۲۴۷	مرکبات
۸/۹	۴/۵	۳۴۵۰	۲۸۹	۳۱۶۷	۲۷۷	انگور
-۱/۴	۴/۲	۳۴۳۴	۲۱۷	۳۴۸۲	۲۰۹	سیب
۱۶/۶	۷/۱	۳۰۴	۳۵۹	۲۶۱	۳۳۵	پسته
۶۳/۳	-۲۷/۵	۱۴۴	۲۰	۸۸	۲۸	برگ سبز چای

ماخذ: وزارت جهاد کشاورزی
۱- ارقام سطح زیر کشت محصولات باغی مربوط به سطح زیر کشت بارور است.

میلیون تن رسید. در این سال تولید نیشکر و چغندر قند به ترتیب ۵۳/۶ و ۴۲/۷ درصد از تولید محصولات زراعی صنعتی را به خود اختصاص دادند و تولید این محصولات به ترتیب به ۷/۵

در سال ۱۳۹۵، مجموع تولید محصولات زراعی صنعتی^(۱) نسبت به سال زراعی قبل با افزایشی به میزان ۳/۷ درصد به ۱۴/۰

۱- شامل پنبه، نیشکر، چغندر قند، دانه‌های روغنی و «توتون و تنباکو» می‌باشد.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۵

۳-۴- خرید تضمینی محصولات عمده کشاورزی

به منظور تشویق کشاورزان به تولید محصولات اساسی کشاورزی، ایجاد تعادل در نظام تولید و حفظ سطح درآمد کشاورزان، دولت همواره طی سال‌های اخیر در خصوص تعیین قیمت خرید تضمینی محصولات کشاورزی و خرید این محصولات اقدام کرده است. در سال زراعی ۹۵-۱۳۹۴، قیمت همه محصولات زراعی مشمول خرید تضمینی در مقایسه با سال زراعی قبل بین ۵/۰ تا ۱۵/۰ درصد افزایش یافت. قیمت خرید تضمینی گندم نسبت به سال زراعی قبل با ۱۰/۰ درصد رشد به ۱۲۷۰۵ ریال به ازای هر کیلوگرم رسید.

جدول ۳-۷- قیمت خرید تضمینی محصولات عمده کشاورزی

درصد تغییر	سال			
	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	
۱۰/۰	۱۲۷۰۵	۱۱۵۵۰	۱۰۵۰۰	گندم
۹/۰	۱۰۰۲۸	۹۲۰۰	۷۸۰۰	جو
۱۵/۰	۳۶۸۰۰	۳۲۰۰۰	۲۷۰۰۰	برنج خزر
۸/۰	۲۹۱۶	۲۷۰۰	۲۱۰۰	چغندر قند

ماخذ: مصوبات هیات وزیران

۳-۵- یارانه پرداختی

در سال ۱۳۹۵، یارانه پرداختی بابت کالا و خدمات (موضوع ردیف بودجه‌ای ۵۲۰۰۰۰) به میزان ۱۳۹/۰ هزار میلیارد ریال بود. از این مبلغ، معادل ۶۰/۷ هزار میلیارد ریال به کالا و خدمات و فعالیت‌های مرتبط با بخش کشاورزی پرداخت شد که معادل ۴۳/۶ درصد از کل یارانه پرداختی از محل ردیف بودجه‌ای مزبور می‌باشد.

در سال ۱۳۹۵، توزیع کود شیمیایی توسط دولت با ۱۸/۰ درصد افزایش نسبت به سال گذشته به ۱۶۹۰ هزار تن رسید. در این سال ۱/۲ هزار تن انواع سموم دفع آفات نباتی و ۷۱/۱ هزار تن انواع بذر نیز در اختیار کشاورزان قرار گرفت که نسبت به سال ۱۳۹۴ به ترتیب ۲۴/۵ و ۳۲/۱ درصد افزایش نشان می‌دهد. دولت جهت توزیع کود شیمیایی به صورت

و ۶/۰ میلیون تن رسید. در میان محصولات زراعی صنعتی، تولید دانه‌های روغنی با ۲۷/۷ درصد رشد از بیشترین میزان افزایش در سال مورد بررسی برخوردار بود.

۳-۲- تولیدات دامی و شیلات

براساس آمار وزارت جهاد کشاورزی، مجموع تولید محصولات دامی (گوشت قرمز، گوشت مرغ، شیر خام، تخم‌مرغ و عسل) در سال ۱۳۹۵ حدود ۱۳/۶ میلیون تن بود که نسبت به سال قبل ۳/۸ درصد افزایش یافت.

جدول ۳-۵- تولید محصولات دامی (هزار تن)

درصد تغییر	سال		
	۱۳۹۵	۱۳۹۴	
۲/۱	۸۲۳	۸۰۶	گوشت قرمز
۵/۶	۹۶۵۳	۹۱۴۰	شیر خام
-۲/۵	۲۰۶۹	۲۱۲۲	گوشت مرغ
۱/۰	۹۴۰	۹۳۱	تخم‌مرغ
۵/۳	۸۲	۷۷	عسل
۳/۸	۱۳۵۶۷	۱۳۰۷۶	جمع کل

ماخذ: وزارت جهاد کشاورزی

در سال ۱۳۹۵، تولید محصولات شیلات حدود ۱۰۹۴ هزار تن بود که نسبت به سال قبل ۱۱/۲ درصد افزایش داشت. ۵۴/۹ و ۳/۱ درصد از محصولات مذکور به ترتیب از آب‌های جنوب و شمال صید شد و ۴۲/۰ درصد از محل آبی‌پروری استحصال گردید. در این سال مقدار و ارزش صادرات محصولات مختلف شیلات به ترتیب ۱۱۰ هزار تن و ۴۱۳ میلیون دلار بود که نسبت به سال قبل به ترتیب ۳۴/۰ و ۱۸/۳ درصد افزایش نشان می‌دهد.

جدول ۳-۶- وضعیت تولید و صادرات شیلات

(ارزش: میلیون دلار) (وزن: هزار تن)

درصد تغییر	سال		
	۱۳۹۵	۱۳۹۴	
۱۱/۲	۱۰۹۴	۹۸۴	تولید
۹/۳	۶۰۱	۵۵۰	آب‌های جنوب
۲/۴	۳۳	۳۳	آب‌های شمال
۱۴/۴	۴۶۰	۴۰۲	آبی‌پروری
			صادرات
۱۸/۳	۴۱۳	۳۴۹	ارزش
۳۴/۰	۱۱۰	۸۲	مقدار

ماخذ: وزارت جهاد کشاورزی، سازمان شیلات ایران

اعتبارات پرداخت شده بابت طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای- ملی فصل «کشاورزی و منابع طبیعی» ۱۳/۶ هزار میلیارد ریال بود. در این سال برنامه ساماندهی اراضی کشاورزی با سهم ۴۳/۲ درصدی، بیشترین سهم از اعتبارات فصل «کشاورزی و منابع طبیعی» را به خود اختصاص داد.

اعتبارات ملی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برای توسعه منابع آب در سال ۱۳۹۵ به ۲۳/۴ هزار میلیارد ریال رسید. برنامه عرضه آب با ۶۱/۴ درصد سهم، بیشترین سهم از پرداخت‌های عمرانی به امور توسعه آب را به خود اختصاص داد.

جدول ۳-۹- عملکرد اعتبارات ملی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برای توسعه «کشاورزی و منابع طبیعی» و «منابع آب» (۱)
(میلیارد ریال)

عملکرد	مصوب (۲)	درصد عملکرد
کشاورزی و منابع طبیعی	۲۷۴۷۰/۸	۴۹/۶
منابع آب	۴۵۸۵۶/۲	۵۱/۱
کل	۷۳۳۲۷/۰	۵۰/۵

ماخذ: خزانه‌داری کل، وزارت امور اقتصادی و دارایی
 ۱- با توجه به تغییر طبقه‌بندی برنامه‌ها در فصول مختلف قانون بودجه سال ۱۳۹۵، امکان مقایسه عملکرد سال جاری با سنوات قبل فراهم نمی‌باشد.
 ۲- رقم مصوب برگرفته از ارقام دریافتی از خزانه‌داری کل وزارت امور اقتصادی و دارایی تحت عنوان «اعتبار اصلاحی» می‌باشد.

۳-۷- تسهیلات بانکی

در پایان سال ۱۳۹۵، مانده خالص تسهیلات اعطایی بانک‌ها و موسسات اعتباری به بخش‌های دولتی و غیر دولتی کشاورزی با ۱۳/۱ درصد رشد نسبت به پایان سال قبل به ۶۸۵/۰ هزار میلیارد ریال رسید. از این میزان، سهم بخش غیر دولتی کشاورزی ۹۹/۲ درصد بود.

جدول ۳-۱۰- مانده خالص^(۱) تسهیلات اعطایی بانک‌ها و موسسات اعتباری به بخش غیر دولتی و دولتی کشاورزی

بخش غیر دولتی	پایان سال		درصد تغییر	سهم (درصد)
	۱۳۹۵	۱۳۹۴		
بخش غیر دولتی	۶۷۹/۴	۶۰۰/۳	۱۳/۲	۹۹/۲
بانک کشاورزی	۴۰۴/۵	۳۵۶/۶	۱۳/۴	۵۹/۰
سایر بانک‌ها و موسسات اعتباری	۲۷۴/۹	۲۴۳/۶	۱۲/۸	۴۰/۱
بخش دولتی	۵/۶	۵/۶	-۰/۱	۰/۸
جمع کل	۶۸۵/۰	۶۰۵/۹	۱۳/۱	۱۰۰/۰

۱- مانده خالص تسهیلات اعطایی پس از کسر مانده بدهی مشتریان و تسهیلات اعطایی در کلیه سرفصل‌های مربوط به مابه‌التفاوت نرخ ارز، سود سال‌های آینده، سود و کارمزد سال‌های آینده، وجوه دریافتی مضاربه، حساب مشترک مشارکت مدنی (سهم بانک)، سود معوق و سود و کارمزد معوق به دست آمده است. در ضمن، مانده تسهیلات اعطایی شامل عقود مشارکت حقوقی و سرمایه‌گذاری مستقیم نیز می‌باشد.

یارانه‌ای در سال ۱۳۹۵ در مجموع مبلغ ۶۲۰ میلیارد ریال اعتبار تخصیص داد و به شرکت خدمات حمایتی کشاورزی پرداخت کرد که نسبت به سال قبل ۳/۳ درصد افزایش نشان می‌دهد.

جدول ۳-۸- عملکرد پرداخت یارانه در سال ۱۳۹۵
(میلیارد ریال) موضوع ردیف بودجه‌ای ۵۲۰۰۰۰

مبلغ	سهم از کل
۷۱۵۰	۵/۱
۱۱۰۰	۰/۸
۱۰۰۸	۰/۷
۱۱۰۰	۰/۸
۸۰۰	۰/۶
۴۹۵۰۰	۳۵/۶
۶۰۶۵۸	۴۳/۶
۷۸۳۵۷/۲	۵۶/۴
۱۳۹۰۱۵/۲	۱۰۰/۰

ماخذ: وزارت امور اقتصادی و دارایی
 ۱- شامل یارانه کالاهای اساسی و هزینه‌های کنترل و تنظیم بازار کلیه کالاها و محصولات کشاورزی و دام و شیلات و سایر کالاها، هزینه بازرسی کالا و خدمات، یارانه اصل و سود و جریمه تسهیلات و مابه‌التفاوت می‌باشد.
 ۲- شامل یارانه اصل و سود و جریمه تسهیلات و مابه‌التفاوت سود و کارمزد و سایر یارانه‌ها و سایر بدهی‌ها و تعهدات نیز می‌باشد.

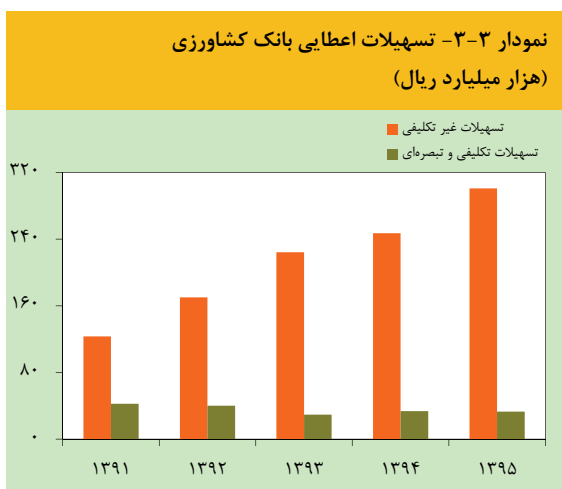
۳-۶- سرمایه‌گذاری دولت

براساس آمار دریافتی از خزانه‌داری کل، در سال ۱۳۹۵ مبلغ ۷۳/۳ هزار میلیارد ریال در قالب اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی در بخش «کشاورزی و منابع طبیعی» و «منابع آب» در نظر گرفته شد. همچنین طبق آمار خزانه‌داری کل، در این سال مبلغ ۳۷/۰ هزار میلیارد ریال (۵۰/۵ درصد رقم مصوب) به فصول مزبور پرداخت شد.

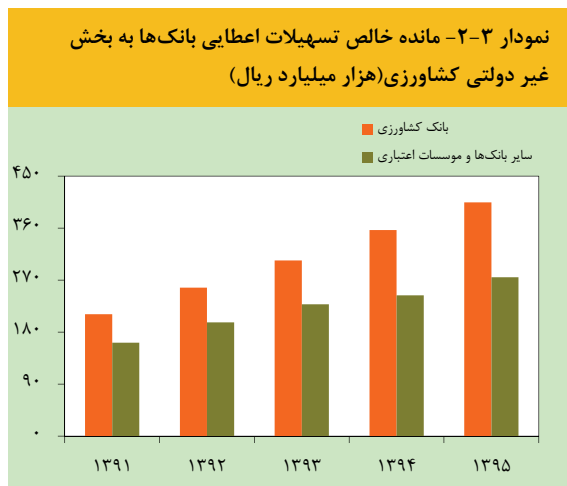
گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۵

در قالب تسهیلات تکلیفی و «وجوه اداره شده و قراردادهای» پرداخت شد.

ترکیب تسهیلات پرداختی بانک کشاورزی برحسب عقود اسلامی در سال ۱۳۹۵ نشان‌دهنده سهم بالای عقد مشارکت مدنی در میان سایر عقود است. در این سال حدود ۲۲۱/۵ هزار میلیارد ریال تسهیلات در قالب عقد مشارکت مدنی پرداخت شد که ۶۶/۴ درصد از کل تسهیلات را به خود اختصاص داد و نسبت به مبلغ تسهیلات پرداختی در سال قبل ۲۳/۳ درصد افزایش نشان می‌دهد.

بررسی ترکیب تسهیلات اعطایی بانک کشاورزی از نظر نوع مصرف نشان می‌دهد که پرداخت‌های بانک مزبور بابت فعالیت «صنایع وابسته و خدمات کشاورزی» بالاترین سهم (۴۴/۳ درصد) از کل تسهیلات را به خود اختصاص داد و با ۷۶/۴ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۱۴۷/۸ هزار میلیارد ریال رسید.

در پایان سال ۱۳۹۵، مانده خالص تسهیلات اعطایی بانک کشاورزی به بخش غیر دولتی کشاورزی به ۴۰۴/۵ هزار میلیارد ریال رسید که در مقایسه با سال قبل ۱۳/۴ درصد افزایش داشت.

در سال مورد بررسی، سهم بانک کشاورزی از مانده خالص کل تسهیلات اعطایی به بخش دولتی و غیر دولتی کشاورزی ۵۹/۱ درصد بود که در مقایسه با سهم مزبور در سال ۱۳۹۴ معادل ۰/۲ واحد درصد افزایش داشت.

بانک کشاورزی در سال ۱۳۹۵ در مجموع حدود ۳۳۳/۸ هزار میلیارد ریال در قالب تسهیلات غیر تکلیفی، تکلیفی و «وجوه اداره شده و قراردادهای» پرداخت نمود که ۱۸/۹ درصد نسبت به سال قبل افزایش یافت. از کل تسهیلات پرداختی توسط بانک کشاورزی ۹۰/۱ درصد (۳۰۰/۸ هزار میلیارد ریال) در قالب تسهیلات غیر تکلیفی و ۹/۹ درصد

جدول ۳-۱۱- تسهیلات اعطایی بانک کشاورزی برحسب مدت زمان بازپرداخت

(هزار میلیارد ریال)

سهم (درصد)	سال		درصد تغییر	سال	سهم (درصد)
	۱۳۹۴	۱۳۹۵			
۹۱/۷	۷۸/۳	۳۹/۲	۳۰۶/۲	۲۱۹/۹	کوتاه‌مدت
۷/۲	۱۸/۹	-۵۴/۹	۲۳/۹	۵۳/۰	میان‌مدت
۱/۱	۲/۸	-۵۳/۱	۳/۷	۷/۹	بلندمدت
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۸/۹	۳۳۳/۸	۲۸۰/۸	کل

ماخذ: بانک کشاورزی

فصل ۳ کشاورزی

با توجه به ماهیت زیان‌ده بودن این صندوق، همواره بخش عمده‌ای از غرامت پرداختی از محل یارانه‌های دولتی تامین می‌شود، به طوری که سهم یارانه‌های دولتی از کل غرامت پرداختی در سال زراعی ۹۵-۱۳۹۴ حدود ۶۰/۷ درصد بود و تنها ۳۹/۳ درصد از محل حق بیمه دریافتی از کشاورزان تامین شد. با توجه به عدم ایفای به موقع تعهدات دولت در خسارت پرداختی، بانک کشاورزی طی سال‌های گذشته همواره نسبت به تامین کسری صندوق بیمه کشاورزی اقدام کرده است.

بررسی تسهیلات اعطایی بانک کشاورزی برحسب مدت زمان بازپرداخت نشان می‌دهد که تسهیلات اعطایی بلندمدت با ۵۳/۱ درصد کاهش، سهم محدود ۱/۱ درصدی از کل تسهیلات اعطایی بانک کشاورزی را به خود اختصاص داد. در مقابل، تسهیلات با دوره بازپرداخت کوتاه‌مدت بیشترین سهم (۹۱/۷ درصد) را داشت.

۳-۸- بیمه محصولات کشاورزی

مجموع خسارت پرداختی توسط صندوق بیمه کشاورزی به فعالیت‌های مختلف بخش کشاورزی در سال زراعی ۹۵-۱۳۹۴ حدود ۹/۰ هزار میلیارد ریال بود که در مقایسه با سال زراعی قبل ۲۳/۹ درصد کاهش یافت.

جدول ۳-۱۲- عملکرد صندوق بیمه کشاورزی

سخت‌ترین (میلیارد ریال)	سخت‌ترین (میلیارد ریال)		سطح بیمه شده		درصد تغییر	درصد تغییر
	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۴		
زراعت (هزار هکتار)	۱۹۹۴	۴۳۴۸	۳۸۱۳	۳۵۳۳	۷/۹	
باغات (هزار هکتار)	۴۹۶۰	۵۸۶۴	۵۲۴	۵۸۵	-۱۰/۵	
دام (هزار واحد دامی)	۷۸۳	۸۷۲	۷۸۳۹	۹۵۴۲	-۱۷/۸	
طیور (میلیون قطعه)	۱۲۶۰	۷۵۱	۵۶۷	۸۳۲	-۳۱/۹	
آبزیان (هزار متر مربع)	۹	۱۱	۳۹۸۶	۶۴۱۰۳	-۹۳/۸	
منابع طبیعی (هزار هکتار)	۸	۱	۲۴۸۶	۲۸۳۷	-۱۲/۴	
جمع کل	۹۰۱۴	۱۱۸۴۷	-	-	-	-

ماخذ: صندوق بیمه کشاورزی

اراضی تحت پوشش نسبت به سال قبل ۵/۳ درصد افزایش داشت. صندوق بیمه کشاورزی بابت خسارات وارده به اراضی زراعی و باغی تحت پوشش بیمه ۷/۰ هزار میلیارد ریال غرامت پرداخت کرد که در مقایسه با سال قبل ۳۱/۹ درصد کاهش نشان می‌دهد.

براساس گزارش صندوق بیمه کشاورزی، در سال زراعی ۹۵-۱۳۹۴، حدود ۴/۳ میلیون هکتار از اراضی زیر کشت ۱۰۶ محصول زراعی و باغی در برابر زیان‌های ناشی از عوامل قهری و طبیعی تحت پوشش بیمه این صندوق قرار گرفت. وسعت

جدول ۳-۱۳- اراضی زراعی و باغی بیمه شده و خسارت پرداخت شده به کشاورزان

سخت‌ترین (میلیارد ریال)	سخت‌ترین (میلیارد ریال)		سطح اراضی بیمه شده (هزار هکتار)		سهم (درصد)	درصد تغییر	سهم (درصد)	درصد تغییر
	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۴				
گندم	۱۳۴۵	۳۱۹۰	۷۳/۹	۲۰/۷	۲۰/۷	۲۰/۷	۳۲۰۷	۲۶۵۸
برنج	۲۷۶	۵۰۵	۲/۰	-۳۴/۴	-۳۴/۴	۲/۰	۸۵	۱۲۹
جو	۱۸۱	۳۹۳	۶/۸	-۳۰/۲	-۳۰/۲	۶/۸	۲۹۳	۴۲۰
چغندر قند	۳۲	۱۳	۰/۸	-۱۵/۹	-۱۵/۹	۰/۸	۳۳	۳۹
کلزا	۴۰	۲۶	۰/۸	۴۴/۵	۴۴/۵	۰/۸	۳۵	۲۴
پسته	۱۰۱۶	۱۰۰۵	۲/۶	۱/۰	۱/۰	۲/۶	۱۱۵	۱۱۴
سایر	۴۰۶۳	۵۰۸۰	۱۳/۱	-۲۲/۴	-۲۲/۴	۱۳/۱	۵۶۹	۷۳۳
جمع	۶۹۵۴	۱۰۲۱۳	۱۰۰/۰	۵/۳	۵/۳	۱۰۰/۰	۴۳۳۷	۴۱۱۸

ماخذ: صندوق بیمه کشاورزی

گزارش اقتصادی و ترانزنامه سال ۱۳۹۵

در سال مورد بررسی، شبکه تعاونی‌های روستایی حدود ۳ میلیون تن انواع محصولات کشاورزی را با قیمت‌های توافقی خریداری کردند که در مقایسه با عملکرد سال قبل با ۵/۵ درصد کاهش مواجه بود. در این سال ۸۲/۲ هزار تن انواع محصولات کشاورزی به صورت تضمینی توسط تعاونی‌ها خریداری شد.

۳-۱۰- بازرگانی خارجی در بخش کشاورزی

۳-۱۰-۱- صادرات

براساس آمار وزارت جهاد کشاورزی، در سال ۱۳۹۵ مقدار ۵/۸ میلیون تن انواع کالای کشاورزی به ارزش ۵/۷ میلیارد دلار به خارج از کشور صادر شد که نسبت به سال قبل از آن به لحاظ وزن ۲۱/۷ درصد و به لحاظ ارزش ۳/۵ درصد افزایش یافت. در این سال صادرات کالاهای کشاورزی ۵/۲ درصد از وزن و ۱۵/۵ درصد از ارزش کل صادرات گمرکی کشور را به خود اختصاص داد.

در سال مورد بررسی، گروه محصولات زراعی به لحاظ وزن ۶۳/۵ درصد از کل صادرات کشاورزی را شامل می‌شد، لیکن گروه محصولات باغی علی‌رغم سهم وزنی ۲۱/۱ درصدی، معادل ۴۷/۵ درصد از ارزش صادرات کشاورزی را به خود اختصاص داد.

۳-۹- عملکرد شرکت‌ها و اتحادیه‌های تعاونی روستایی،

زنان و کشاورزی

براساس گزارش سازمان مرکزی تعاون روستایی، در پایان سال ۱۳۹۵ تعداد شرکت‌های تعاونی روستایی، زنان، کشاورزی و تولید روستایی در کشور به ۶۳۵۲ شرکت رسید. تا پایان این سال شرکت‌های مزبور ۵/۸ میلیون نفر از روستاییان را تحت پوشش خود قرار دادند که البته از نظر تعداد شرکت و تعداد اعضا در مقایسه با پایان سال قبل به ترتیب ۰/۱ درصد افزایش و ۱/۱ درصد کاهش یافت. در پایان سال ۱۳۹۵، تعداد اتحادیه‌های تعاونی روستایی شهرستان، کشاورزی و تولید روستایی به ۴۸۳ رسید که نسبت به سال قبل بدون تغییر بوده است. تعداد شرکت‌های عضو این اتحادیه‌ها نیز به ۵۱۲۱ فقره رسید که در مقایسه با سال قبل ۲/۰ درصد کاهش نشان می‌دهد.

جدول ۳-۱۴- وضعیت شرکت‌ها و اتحادیه‌های تعاونی

روستایی، زنان، کشاورزی و تولید روستایی

درصد تغییر	پایان سال	
	۱۳۹۵	۱۳۹۴
شرکت‌ها (۱)		
تعداد	۶۳۴۵	۶۳۵۲
تعداد اعضا (هزار نفر)	۵۸۹۴	۵۸۳۰
میزان سرمایه (میلیارد ریال)	۴۹۱۳	۵۲۴۹
اتحادیه‌ها (۲)		
تعداد	۴۸۳	۴۸۳
تعداد شرکت‌های عضو	۵۲۲۶	۵۱۲۱
میزان سرمایه (میلیارد ریال)	۱۰۷۴	۱۱۱۹

ماخذ: سازمان مرکزی تعاون روستایی

۱- شرکت‌های تعاونی تولید روستایی نیز اضافه شده است.

۲- اتحادیه‌های تعاونی تولید روستایی نیز اضافه شده است.

(وزن: هزار تن)

جدول ۳-۱۵- صادرات محصولات کشاورزی

(ارزش: میلیون دلار)

درصد تغییر	۱۳۹۵		▲ ۱۳۹۴	
	ارزش	وزن	ارزش	وزن
وزن	۱/۳	۷۸۱	۱۲۶۱	۷۲۷
ارزش	۵/۹	۳۲۵	۳۴۶	۲۳۷
وزن	۴۶/۳	۱۰۴	۱۳۲۵	۲۸۶۸
ارزش	۲۸/۷	۳۶۹۰	۲۶۹۸	۱۴۲۷
وزن	۶/۹	۱۲۲۳	۵۱	۲۵
ارزش	۱۴/۹	۱۳	۲۵	۵۷
وزن	-۹/۸	۱۳	۲۵	۵۷
ارزش	-۴۷/۲	۱۳	۲۵	۵۷
کل صادرات کشاورزی	۲۱/۷	۵۸۱۱	۵۶۸۱	۴۷۷۳
سهم بخش کشاورزی از کل صادرات غیر نفتی (۲)	۳/۵	۵/۲	۱۵/۵	۶/۲
وزن	۰/۱	۵/۲	۱۵/۵	۶/۲
ارزش	۰/۹	۵/۲	۱۵/۵	۶/۲

ماخذ: وزارت جهاد کشاورزی

۱- شامل اقلام صادرات داروهای دامپزشکی نیز می‌باشد.

۲- صادرات غیر نفتی براساس صادرات گمرکی (بدون احتساب میعانات گازی و گازهای طبیعی مایع شده) می‌باشد. تغییرات برحسب واحد درصد می‌باشد.

۳-۱۰-۲- واردات

درصد از وزن کل کالاهای وارداتی به کشور را تشکیل می‌دهد. میانگین ارزش هر تن کالای کشاورزی وارداتی ۴۹۹ دلار بود که نسبت به رقم مشابه سال گذشته ۴/۹ درصد افزایش داشت. واردات گندم در سال ۱۳۹۵ معادل ۱/۵ میلیون تن بود که در مقایسه با سال قبل از آن ۵۵/۵ درصد کاهش یافت.

مطابق آمار وزارت جهاد کشاورزی، در سال ۱۳۹۵ حدود ۱۷/۶ میلیون تن محصولات مختلف کشاورزی به ارزش ۸/۸ میلیارد دلار وارد کشور شد که در مقایسه با سال قبل از نظر وزن ۵/۸ درصد و از نظر ارزش ۱/۲ درصد کاهش نشان می‌دهد. واردات کالاهای مذکور ۲۰/۱ درصد از ارزش و ۵۲/۷

(ارزش: میلیون دلار)

جدول ۳-۱۶- واردات محصولات کشاورزی

(وزن: هزار تن)

درصد تغییر	۱۳۹۵		▲۱۳۹۴		وزن	ارزش	
	وزن	ارزش	وزن	ارزش			
۲۰/۵	۲/۴	۲۶۸	۸۷۲	۲۲۳	۸۵۲	دام و طیور(۱)	
۳۳/۸	۲۳/۲	۷۸	۱۸۲	۵۸	۱۴۸	شیلات	
-۷/۱	-۳/۳	۱۵۸۷۴	۶۲۴۵	۱۷۰۸۷	۶۴۵۹	محصولات زراعی	
۴/۵	۳/۴	۱۳۴۹	۱۴۴۲	۱۲۹۱	۱۳۹۴	محصولات باغی	
۶۲/۷	۲۸/۳	۲۱	۳۵	۱۳	۲۷	جنگل و مرتع	
-۵/۸	-۱/۲	۱۷۵۸۹	۸۷۷۶	۱۸۶۷۱	۸۸۸۰	کل واردات کشاورزی	
-۰/۵	-۱/۳	۵۲/۷	۲۰/۱	۵۳/۱	۲۱/۴	سهیم بخش کشاورزی از کل واردات(۲)	

ماخذ: وزارت جهاد کشاورزی
 ۱- شامل اقلام واردات داروهای دامپزشکی نیز می‌باشد.
 ۲- تغییرات برحسب واحد درصد می‌باشد.

(دلار/تن) **جدول ۳-۱۸- وضعیت رابطه مبادله بخش کشاورزی**

درصد تغییر	سال		
	۱۳۹۵	▲۱۳۹۴	
-۱۵/۰	۹۷۸	۱۱۵۰	متوسط ارزش صادراتی
۴/۹	۴۹۹	۴۷۶	متوسط ارزش وارداتی
-۱۸/۹	۲/۰	۲/۴	رابطه مبادله

دوره برنامه پنجم توسعه (۹۵-۱۳۹۰)

در قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه اقتصادی، براساس تکالیف مندرج در مواد ۱۴، ۳۴، ۱۴۰ و مواد ۱۴۳ تا ۱۴۹ قانون برنامه به توسعه بخش کشاورزی و منابع طبیعی پرداخته شده است.

بررسی وضعیت عملکرد بخش کشاورزی طی برنامه پنجم توسعه نشان می‌دهد که ارزش افزوده بخش کشاورزی به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰ با رشد متوسط سالانه ۴/۷ درصد

تحوالات بخش کشاورزی در حوزه تولید و تجارت خارجی کشاورزی سبب شد که کسری تراز بازرگانی این بخش با ۸/۸ درصد کاهش نسبت به سال قبل به ۳/۱ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۵ برسد.

(میلیون دلار) **جدول ۳-۱۷- تراز بازرگانی^(۱) محصولات کشاورزی**

درصد تغییر	سال		
	۱۳۹۵	▲۱۳۹۴	
-۱/۲	۸۷۷۶	۸۸۸۰	واردات
۳/۵	۵۶۸۱	۵۴۸۷	صادرات
-۸/۸	۳۰۹۵	۳۳۹۳	کسری تراز بازرگانی

۱- براساس طبقه‌بندی و آمار وزارت جهاد کشاورزی می‌باشد.

متوسط ارزش هر تن محصول صادراتی بخش کشاورزی در سال ۱۳۹۵ با ۱۵/۰ درصد کاهش به ۹۷۸ دلار رسید. با توجه به ترکیب واردات و صادرات بخش کشاورزی، رابطه مبادله این بخش از ۲/۴ در سال ۱۳۹۴ با کاهش ۱۸/۹ درصدی به ۲/۰ در سال ۱۳۹۵ رسید.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۵

اگرچه طی سال‌های برنامه پنجم توسعه شرایط جوی کشور نوسان زیادی داشت و متوسط بارندگی کشور طی این سال‌ها ۰/۳ درصد افزایش داشت، لیکن تولید محصولات کشاورزی شامل محصولات زراعی، باغی، دامی و شیلات طی سال‌های برنامه پنجم از متوسط رشد سالانه ۳/۹ درصد برخوردار بود، به گونه‌ای که از ۹۴/۴ میلیون تن در سال ۱۳۸۹ به ۱۱۸/۷ میلیون تن در سال ۱۳۹۵ رسید.

از ۳۳۵/۹ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۸۹ به ۴۴۲/۰ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۵ رسید. ارزش افزوده این بخش تا سال ۱۳۹۲ با رشد صعودی همراه بود، اما از سال ۱۳۹۳ به دلیل کاهش بارندگی‌ها، نرخ رشد این بخش کاهش گردید. طی این دوره، سهم بخش کشاورزی از تولید ناخالص داخلی به قیمت جاری از ۶/۶ درصد در سال ۱۳۸۹ به ۱۰/۰ درصد در سال ۱۳۹۵ رسید.

جدول ۳-۱۹- اهداف کمی و عملکرد تولید محصولات کشاورزی

(هزار تن/درصد)

متوسط رشد سالانه برنامه (درصد)	عملکرد						سال پایه	
	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	
۳/۰	۸۲۹۹۲	۷۷۰۳۹	۷۴۰۷۲	۶۸۰۷۴	۶۵۵۰۶	۶۵۴۳۷	۶۹۴۴۹	محصولات زراعی
۷/۵	۲۱۰۲۱	۱۹۳۷۸	۱۶۵۲۰	۱۵۹۵۶	۱۴۹۰۳	۱۴۴۵۶	۱۳۶۳۳	محصولات باغی
۴/۱	۱۳۵۶۷	۱۳۰۷۶	۱۲۶۲۱	۱۱۹۵۸	۱۱۵۵۳	۱۰۹۵۹	۱۰۶۵۱	محصولات دامی
۸/۷	۱۰۹۴	۹۸۴	۹۴۷	۸۸۵	۸۳۹	۷۳۵	۶۶۴	محصولات شیلات
۳/۹	۱۱۸۶۷۳	۱۱۰۴۷۸	۱۰۴۱۶۱	۹۶۸۷۳	۹۲۸۰۱	۹۱۵۸۷	۹۴۳۹۶	جمع کل

میلیارد ریال در سال ۱۳۸۹ به ۳۳۳/۸ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۵ رسید.

طی سال‌های برنامه پنجم توسعه، یارانه پرداختی به بخش کشاورزی با متوسط رشد سالانه ۶/۳ درصد از ۴۲/۱ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۸۹ به ۶۰/۷ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۵ رسید.

سطح اراضی بیمه شده محصولات زراعی و باغی کشاورزی طی سال‌های برنامه پنجم توسعه از ۴/۶ میلیون هکتار در سال ۱۳۸۹ به ۴/۳ میلیون هکتار در سال ۱۳۹۵ رسید و متوسط کاهش ۱/۱ درصدی را تجربه نمود. در این دوره میزان کل خسارت پرداختی به محصولات زراعی و باغی به طور متوسط سالانه ۹/۸ درصد افزایش داشت.

بررسی وضعیت واردات و صادرات محصولات کشاورزی در برنامه پنجم توسعه نشان‌دهنده رشد مثبت و بیشتر صادرات در مقابل واردات می‌باشد؛ به گونه‌ای که صادرات کالاهای

در این دوره بیشترین متوسط رشد سالانه مربوط به تولید محصولات شیلات به میزان ۸/۷ درصد و کمترین متوسط رشد مربوط به محصولات زراعی به میزان ۳/۰ درصد بود. تولید محصولات باغی و دامی نیز سالانه به طور متوسط به ترتیب معادل ۷/۵ و ۴/۱ درصد رشد داشت.

طی سال‌های برنامه پنجم توسعه، مانده خالص تسهیلات اعطایی بانک‌ها و موسسات اعتباری به بخش کشاورزی از متوسط رشد ۱۵/۵ درصد برخوردار گردید و از ۲۸۸/۹ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۸۹ به ۶۸۵/۰ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۵ رسید. طی دوره مذکور، نسبت مانده خالص تسهیلات بخش کشاورزی به مانده خالص کل تسهیلات اعطایی نظام بانکی روندی کاهنده داشت و از ۱۰/۸ درصد در سال پایه (۱۳۸۹) به ۷/۵ درصد در سال ۱۳۹۵ رسید، به گونه‌ای که میانگین نسبت مزبور طی سال‌های ۹۵-۱۳۹۰ حدود ۸/۸ درصد بود.

تسهیلات پرداختی بانک کشاورزی طی برنامه پنجم سالانه به طور متوسط ۲۳/۵ درصد رشد داشت و از ۹۴/۲ هزار

فصل ۳ کشاورزی

رشد سالانه ۲/۸ درصد از نظر وزن به ترتیب به ۸/۸ میلیارد دلار و ۱۷/۶ میلیون تن در پایان سال ۱۳۹۵ رسید.

بر این اساس، کسری تراز بازرگانی بخش کشاورزی با متوسط کاهش سالانه ۴/۰ درصد طی سال‌های برنامه پنجم به حدود ۳/۱ میلیارد دلار در پایان سال ۱۳۹۵ رسید.

کشاورزی در پایان سال ۱۳۹۵ برابر ۵/۸ میلیون تن به ارزش ۵/۷ میلیارد دلار بود که نشان‌دهنده متوسط رشد سالانه ۱/۱ درصدی در ارزش و ۵/۲ درصدی از نظر وزن طی سال‌های اجرای برنامه پنجم بود. این در حالی است که واردات محصولات کشاورزی با متوسط کاهش سالانه ۰/۹ درصد از نظر ارزش و

جدول ۳-۲۰- وضعیت صادرات، واردات و تراز بازرگانی محصولات کشاورزی در برنامه پنجم توسعه

متوسط رشد سالانه برنامه (درصد)	عملکرد						سال پایه		
	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹		
۵/۲	۵۸۱۱	۴۷۷۳	۵۵۲۸	۴۱۵۳	۴۴۷۹	۳۷۳۷	۴۲۸۸	صادرات	وزن (هزار تن)
۲/۸	۱۷۵۸۹	۱۸۶۷۱	۲۲۶۶۹	۱۸۴۱۵	۲۲۱۰۷	۱۳۰۴۷	۱۴۹۳۳	واردات	
۱/۱	۵۶۸۱	۵۴۸۷	۶۷۴۰	۵۴۰۶	۶۰۶۰	۵۶۰۶	۵۳۲۶	صادرات	ارزش (میلیون دلار)
-۰/۹	۸۷۷۶	۸۸۸۰	۱۲۲۹۱	۱۳۵۲۹	۱۴۲۸۱	۱۰۰۴۰	۹۲۷۳	واردات	
-۴/۰	-۳۰۹۵	-۳۳۹۳	-۵۵۵۱	-۸۱۲۳	-۸۳۲۱	-۴۴۳۴	-۳۹۴۸		تراز بازرگانی